

CD KLASSIEK

Eer aan de viool
Eugène Ysaÿe

Goede wijn behoeft geen krans, zegt het spreekwoord, maar soms is een beetje publiciteit best welkom. Dat gaat zeker op voor muzikanten van eigen bodem. Componisten als Peter Benoit of Lodewijk Mortelmans kregen na hun dood nog maar weinig aandacht. En een groot virtuoos en klassecomponist als Eugène Ysaÿe werd wel met de lippen geëerd, maar zelden uitgevoerd. Goed dus dat er de jongste jaren een revival aan de gang is van het werk van laatstgenoemde toondichter.

Violist Eugène Ysaÿe (Luik 1858 - Brussel 1931) mocht zich verheugen in de stimulerende belangstelling van zijn leermeesters Henri Vieuxtemps en Henryk Wienawski. Hun invloed werkte weldadig in op de jonge man. Spoedig werd hij *Konzertmeister* in Berlijn, later ook in Parijs evenals professor aan het Brusselse conservatorium. Dat combineerde Ysaÿe met veel optredens in binnen- en buitenland. Daarnaast stond hij in relatie met de meeste componisten van zijn tijd.

Kryptos legt zich al tien jaar toe op de verfijnde kunst van het strijkkwartet. De leden van het

kwartet voelen elkaar dan ook heel goed aan. Vier onbekende composities worden hier voor het eerst ten gehore gebracht. Het oudste werk (1893) is een mooi, zangerig *Andante* in kwintetvorm. Een tweede vioolkwintet, opgedragen aan Ysaÿes broer Théophile, vertoont iets meer gedrevenheid. Het derde werk onthult dan weer een ander aspect van de componist. Hij gaf privéles viool aan koningin Elisabeth en presenteerde haar in 1916 een in Londen geschreven viooltrio.

Dat was in volle oorlog en de componist zocht zijn leerlinge dan ook op ergens achter de frontlinie. Merkwaardig is dat dit oorspronkelijke viooltrio hier gespeeld wordt in een arrangement als kwartet. De arrangeur is kleinzoon Jacques Ysaÿe, meer bekend in jazzmiddens, maar blijkbaar allround getalenteerd. Het is een aansprekend kwartet waarin de oude muziek, die Ysaÿe ook graag speelde, mooi samengaat met moderne accenten.

Dezelfde kleinzoon zorgde ook voor het omzetten van de zogenaamde Paganinivariaties van zijn grootvader. Er bestaan zelfs twee versies van: een voor strijkkwartet en een voor strijkers plus klavecimbel. Het is onuitgegeven muziek, die we hier voor het eerst horen. Ze laat de prima kwaliteiten van de violist-componist Ysaÿe mooi laten uitkomen. (JC)

Eugène Ysaÿe, *Chamber Music for Strings*, door het Kryptos Quartet en Vlad Bogdanas (altviool), ETCETERA-Klara (distributie Codaex), KTC4034, 21 euro.

CD KLASSIEK

Muziek voor strijkers
Meerdere componisten

Simply Strings, gewoonweg strijkers. Dat is de titel van de verzorgde cd die het Württembergisches Kammerorchester recent uitbracht. Nu is dat orkest uit Heilbronn misschien niet superbekend, maar zoals gebruikelijk leggen Duitse orkesten de lat hoog. Vier interessante werken blikte dirigent Ruben Gazarian op deze cd in: een *divertimento* voor strijkorkest van Bela Bartok, een suite van Leos Janacek, Jean Sibelius' zachtmoedige *Impromptus* en ten slotte is er nog van Benjamin Britten de *Simple Symphony opus 4*.

We horen vier werken met elk hun eigen klankkleur, maar de Württembergers draaien daar hun hand niet voor om. Ze zetten een stevige prestatie neer, onder de dynamische leiding van hun Armeense dirigent, die naar verluidt nogal opvallend staat te molenwieken. Dat is heus niet nodig, want zijn muzikanten staan stevig op de voeten.

Het leukste op de cd is wel het werk van de jonge Britten. Hij schreef die 'simpele symfonie' toen hij nauwelijks twintig was en het lijkt allemaal inderdaad heel eenvoudig, maar het zit vol ernst en zelfspot. Evenwicht houden is dus geboden. Dat doet het orkest en bovendien met een warme *sound*. (JC)

Bartok, Janacek, Sibelius & Britten, *Simply Strings*, door het kamerorkest van Württemberg Heilbronn onder leiding van Ruben Gazarian, Superaudiocd, Bayer Records (distributie Codaex), BR 100 371 SACD, 21 euro.

BOEK GESCHIEDENIS

Jodendom
Klaas Smelik

De protestantse hoogleraar Klaas Smelik is oudtestamenticus en verbonden aan het Ety Hillesum Onderzoekscentrum van de Universiteit Gent. In 1986 gaf hij de integrale editie uit van de nagelaten geschriften van deze Nederlandse joodse schrijfster. Smelik specialiseerde zich in de geschiedenis van het jodendom, waaraan deze tweede, geheel her-

werkte uitgave van *Herleefde tijd* van getuigt.

Smelik wil een geschiedenis van het jodendom schrijven, maar daarvoor moet hij eerst trachten de joodse identiteit te omschrijven. Daarna volgt de oude geschiedenis van Israël, het niet altijd makkelijke leven onder kruis of halve maan, de emancipatiebeweging van na de Franse Revolutie, de jodenvernietiging door de nazi's en de stichting van de moderne staat Israël.

De grote vraag die voortdurend terugkeert is: waarom zijn de Joden niet, zoals andere groepen, opgegaan in volkeren die in een betere positie verkeerden? Waarom is het jodendom intact gebleven? Smelik verwijst naar het specifieke van de joodse religie, die ook in een geseclariseerde vorm kan bestaan.

Het jodendom is ook geen geloof, maar een doe-religie. Daarom kan ook een Jood die niet in God gelooft, zonder veel problemen de joodse traditie beleven en doorgeven aan een volgende generatie.

Veel aandacht is er voor de haat van christenen jegens de joden. Smelik probeert dat heel genuanceerd in kaart te brengen. Maar ook het moderne jodendom krijgt aandacht.

Dat wordt echter gerelativeerd. De Jood uit 2012 moet zichzelf steeds zien als iemand die met Mozes in 2000 vóór Christus uit Egypte wegtrok. „Elk jaar op Seideravond verdwijnt dus meer dan drieduizend jaar geschiedenis uit beeld”, merkt Smelik op. (EDS)

Klaas A.D. Smelik, *Herleefde tijd. Een Joodse geschiedenis*, Acco, Leuven, 284 blz., 24,50 euro, ISBN 978 90 3348 477 3.

BOEK ERFGOED

Grote Oorlog Nu
Staf Schoeters

De stroom publicaties over de Eerste Wereldoorlog is met de honderdste verjaardag in aantocht niet te stoppen. Dit behoorlijk unieke fotoboek toont ons

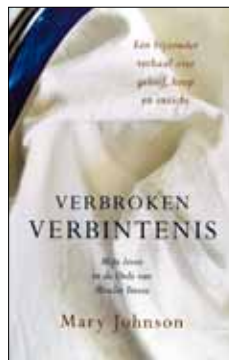
zowat alle belangrijke gedenktekens van de eerste wereldbrand op Belgisch grondgebied. Het is wellicht niet volledig, maar het repertorium oogt alvast indrukwekkend.

De voorbije jaren verschenen er nogal wat 'reisgidsen' voor de velden van eer, maar die beperkten zich bijna altijd tot het IJzerfront en de slagvelden in Noord-Frankrijk. Staf Schoeters trok ook naar het oosten en het zuiden van het land. Ook in Luik en in de Ardennen staan er heel wat, vaak indrukwekkende, monumenten. Tussen 12 en 24 augustus speelde zich in de Ardennen en aan Samber en Maas de Slag der Grenzen plaats. In steden als Aarschot en Leuven vielen er veel burgerslachtoffers en ook de belegering van Antwerpen liet zijn sporen na.

Schoeters is het te doen om die uitzonderlijke plekken van herdenking. Hij geeft beschrijving en uitleg. Een aanzet om zelf op verkenning te gaan. (EDS)

Staf Schoeters, *De Grote Oorlog. Toen en nu. Wereldoorlog I in monumenten en begraafplaatsen*, Davidsfonds, Leuven, 2011, 270 blz., 29,95 euro, ISBN 978 90 5826 824 2.

BOEK WAARGEBEURD

Twintig jaar bij Moeder
Mary Johnson

Wanneer de Amerikaanse Mary Johnson achttien is, beschouwen haar medeleerlingen op school haar als de klasgenoot die het meeste kans maakt op succes in het leven. Een jaar later treedt Mary tot hun verbazing in bij de erg strikte congregatie van Moeder Teresa, de missionarissen van de Naastenliefde, die vandaag 4.500 leden telt en in 133 landen actief is.

„Maar ik zag wat zij niet zagen, namelijk dat een leven van armoede en liefde – een leven als dat van Jezus – juist een succesvol leven was”, schrijft Johnson in *Ver-*

broken verbintenis, haar memoires over het leven als zuster Donata. Na twintig jaar verliet Johnson immers de congregatie, om een nieuw leven te beginnen als lerares en, uiteindelijk, ook als getrouwde vrouw.

Verbroken verbintenis is geen verhaal van wrok of verbittering. Johnson gelooft immers nog steeds in de kern van de boodschap van Moeder Teresa. Ze vertelt erg geloofwaardig en liefdevol over wat ze als jonge vrouw dacht en voelde, over tijden van twijfels en tijden waarin God haar de mooiste rust schonk die een mens kan vinden. Johnson hielp door de jaren heen ook mee aan het herschrijven van de constituties van de congregatie en aan verschillende belangrijke documenten.

Uiteindelijk kon ze naar eigen zeggen echter niet langer gelukkig zijn in de zustercongregatie, onder meer omdat de strenge regels soms belangrijker leken dan de zorg voor de armen en de solidariteit onder de zusters. Johnson zag haar roeping niet op dezelfde manier als de zusters die midden de jaren 1990 mee het beleid in de congregatie bepaalden en kon zich daar niet mee verzoenen.

Mary Johnson is natuurlijk niet objectief, maar het is daarom niet minder interessant om door

haar ogen van dichtbij te kijken naar het leven in de orde en naar Moeder Teresa. Moeder, zoals de zusters haar noemen, beschrijft ze als een inspirerend en bewonderenswaardig leidster, maar ook als een mens die soms boos was of zo moe dat ze tijdens de meditatie in slaap valt. En de zusters, die volgens Moeder Teresa allemaal moesten proberen om heilig te worden, komen een voor een naar voren als bijzonder sterke vrouwen, die echter ook af en toe over hun roeping struikelen. (JVH)

Mary Johnson, *Verbroken verbintenis. Mijn leven in de Orde van Moeder Teresa*, A.W. Bruna Uitgevers, Utrecht, 2011, 511 blz., 22,95 euro, ISBN 978 90 229 9526 6.